

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ PRAVIENIŠKIŲ PATAISOS NAMUS-ATVIRĄJĄ KOLONIJĄ IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE TEISINGUMO MINISTERIJOS

2020-11-10 Nr. 4D-2020/1-1053
Vilnius

SKUNDŲ ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje 2020-08-11 gautas X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundas (toliau vadinama – Skundas) dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau vadinama – Pravieniškių PN, Įstaiga) pareigūnų veiksmų, susijusių su teise paskambinti, ir Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Kalėjimų departamentas) pareigūnų veiksmų, susijusių su skundo nagrinėjimu.

2. Skunde, be kitų aplinkybių, Pareiškėjas nurodo:

2.1. jis 2020-05-18 skambino žmonai ir sužinojo, kad susirgo jų mažametis vaikas. Norėdamas sužinoti apie vaiko sveikatos būklę Pareiškėjas, skambindamas žmonai kitą dieną, išnaudojo ir antrąjį skambutį, nes per savaitę jam leidžiama skambinti du kartus. Vaiko sveikatos būklei negerėjant Pareiškėjas 2020-05-20 kreipėsi su prašymu į administraciją, prašydamas suteikti papildomą skambutį;

2.2. atsakymą į prašymą gavo tik 2020-05-26, papildomas skambutis suteiktas nebuvo;

2.3. gautą Pravieniškių PN atsakymą 2020-06-04 apskundė Kalėjimų departamentui. Kalėjimų departamentas atsakė tik 2020-07-30, konstatavo, kad jokių pažeidimų Pravieniškių PN nepadarė, tačiau pasiūlė dar kartą išnagrinėti Pareiškėjo prašymą;

2.4. karantino metu nuteistiesiems buvo draudžiami pasimatymai, todėl visoms įstaigoms buvo rekomenduota suteikti kuo daugiau skambučių socialiniams ryšiams palaikyti, o Pravieniškių PN administracija papildomo skambučio nesuteikė net vaiko ligos atveju.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti jo Skundų aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2020-08-14 raštu Nr. 4D-2020/1-1053/3D-2195 kreipėsi į Pravieniškių PN administraciją, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Pravieniškių PN administracija 2019-12-30 raštu Nr. 8-10970 ir 2019-12-09 raštu Nr. 8-10470 informavo, kad:

4.1. „2009-01-30 Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo direktoriaus įsakymu Nr. N-22, nuteistasis X priskirtas paprastajai grupei [...]“;

4.2. „Nuteistasis X į Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau – Įstaiga) administraciją dėl papildomo skambučio suteikimo kreipėsi 2020-05-20 prašymu Nr. 71(14)-522.

Įstaigos administracija į nuteistojo X 2020-05-20 prašymą Nr. 71(14)-522 nuteistajam atsakė 2020-05-26 raštu Nr. 7-2527 [...]“;

4.3. „Įstaigoje karantino metu nuteistiesiems papildomi skambučiai suteikiami Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 102 straipsnyje nustatyta tvarka, kurio 1 d. nustatyta, kad Nuteistiesiems leidžiama paskambinti telefonu. Skambinimo dažnumą nustato šio Kodekso 55, 73, 74, 75, 79, 80, 85, 86, 91 ir 152 straipsniai. Pataisos įstaigos direktorius arba jį pavaduojantis pareigūnas turi teisę leisti papildomai vieną kartą paskambinti telefonu, jeigu to prašo nuteistasis dėl svarbių aplinkybių.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad papildomi skambučiai Įstaigoje nuteistiesiems suteikiami atsižvelgiant į jų prašymuose nurodytus motyvus bei jiems išnaudojus priklausančius skambučius“;

4.4. iš Seimo kontrolieriui pateikto Pravieniškių PN administracijos 2020-05-26 atsakymo į Pareiškėjo skundą nustatyta, jog nuteistajam buvo paaiškinta, kad jis priskirtas paprastajai grupei ir vadovaujantis teisės aktų reikalavimais jam priklauso du skambučiai per savaitę. Papildomus skambučius pataisos įstaigos administracija gali suteikti, tačiau tai yra administracijos teisė, bet ne pareiga, todėl papildomas skambutis nebus suteiktas.

5. Seimo kontrolierius 2020-08-14 raštu Nr. 4D-2020/1-1053/3D-2195 kreipėsi į Kalėjų departamentą, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierių įstaigoje 2020-08-19 gautas Kalėjų departamento 2020-08-19 raštas Nr. 1S-2065, kuriame nurodoma:

5.1. Kalėjų departamente 2020-06-08 buvo gautas Pareiškėjo 2020-06-04 skundas. Atsakymas į skundą pateiktas 2020-07-24 raštu Nr. 2S-2611.

5.2. Iš Seimo kontrolieriui pateiktos 2020-06-04 skundo kopijos nustatyta, kad Pareiškėjas skundėsi dėl Pravieniškių PN administracijos sprendimo nesuteikti jam papildomo skambučio, nors dėl paskelbto karantino neleidžiami pasimatymai ir skambučiai yra vienintelis būdas palaikyti ryšius su šeimos nariais. Pareiškėjas taip pat paaiškino, kad papildomo skambučio prašė dėl pablogėjusios dukros sveikatos, tai yra dėl svarbių aplinkybių.

5.3. Iš Seimo kontrolieriui pateiktos Kalėjų departamento 2020-07-24 atsakymo Pareiškėjui kopijos nustatyta, kad Pravieniškių PN atsakymas Pareiškėjui buvo pripažintas atitinkančiu teisės aktų reikalavimus, tačiau atsižvelgiant į tai, kad Pareiškėjui priklausė pasimatymai, kurie karantino metu galėtų būti kompensuojami papildomais skambučiais, buvo pasiūlyta Pareiškėjo prašymą dėl papildomo skambučio suteikimo išnagrinėti dar kartą.

5.4. Pravieniškių PN administracija pakartotinai išnagrinėjo Pareiškėjo 2020-05-20 prašymą ir 2020-08-03 raštu suteikė papildomą skambutį socialiniams ryšiams palaikyti.

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Ministrų Komiteto rekomendacija šalims narėms Nr. R (2006)2 „Dėl Europos kalėjų taisyklių“:

„24.1 Kaliniams turi būti leidžiama kiek galima dažniau susirašinėti bei bendrauti telefonu ar kitokiomis ryšio priemonėmis su giminėmis, kitais asmenimis ir įvairių organizacijų atstovais bei pasimatyti su šiais asmenimis.

24.2. Jei reikia, bendravimas ir pasimatymai gali būti apribojami ir stebimi atliekant nusikaltimų tyrimus, tinkamai tvarkai, saugumui ir apsaugai palaikyti, dėl nusikaltimų prevencijos ir dėl nusikaltimų aukų apsaugos, bet tokie apribojimai, tarp jų ir teismo skirti tam tikri apribojimai, nepaisant to, turėtų leisti minimalius priimtinus kontaktus.

[...]

24.5. Kalėjų valdžia turėtų padėti kaliniams palaikyti adekvačius kontaktus su išoriniu pasauliu ir suteikti jiems tinkama paramą šiems kontaktams palaikyti.“

7. Kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar baudimo prevencijos pakomitečio (SPT) Kankinimo prevencijos pakomitečio rekomendacijos valstybėms narėms ir nacionaliniams prevencijos mechanizmomis, susijusios su koronaviruso pandemija (priimtos 2020 m. kovo 25 d.) (toliau vadinama – SPT):

„11) tais atvejais, kai laisvės apribojimo vietose esančių asmenų lankymas yra apribotas dėl su sveikata susijusių priežasčių, numatyti pakankamus alternatyvius metodus sulaikytiesiems palaikyti ryšius su šeimos nariais bei išoriniu pasauliu, pavyzdžiui, telefonu, internetu / el. paštu, vaizdo ryšiu ir kitomis tinkamomis elektroninėmis priemonėmis. Tokie ryšiai turėtų būti ne tik užtikrinami, bet ir raginama jais naudotis, jie turėtų būti dažni ir nemokami;[...] (neoficialus teksto vertimas).“

8. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama ir – BVK):

85 *straipsnis. Paprastajai grupei priskirtų nuteistųjų laikymo sąlygos* – „1. Paprastajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę: 1) įsigyti šio Kodekso 92 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytų asmeninių daiktų; 2) per du mėnesius gauti vieną trumpalaikį pasimatymą; 3) gauti ir siųsti neribotą kiekį laiškų, taip pat šio Kodekso 95 straipsnyje nustatytu periodiškumu gauti perduodamų daiktų; 4) kasdien pasivaikščioti pusantros valandos, o ligoniai (pagal gydytojų išvadą) – dvi valandas; 5) du kartus per savaitę paskambinti telefonu“;

94 *straipsnis. Nuteistųjų teisė pasimatyti su giminaičiais ir kitais asmenimis* – „3. [...] Nuteistojo pageidavimu vienas ilgalaikis pasimatymas gali būti pakeistas dviem trumpalaikiais pasimatymais arba keturiais telefoniniais pokalbiais“;

102 *straipsnis. Nuteistųjų teisė paskambinti telefonu* – „1. Nuteistiesiems leidžiama paskambinti telefonu. Skambinimo dažnumą nustato šio Kodekso 55, 73, 74, 75, 79, 80, 85, 86, 91 ir 152 straipsniai. Pataisos įstaigos direktorius arba jį pavaduojantis pareigūnas turi teisę leisti papildomai vieną kartą paskambinti telefonu, jeigu to prašo nuteistasis dėl svarbių aplinkybių“;

183 *straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas* – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

9. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAI):

3 *straipsnis „Viešojo administravimo principai“* – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 2) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 4) nepiktnaudžiavimo valdžia. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...] 13) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.“

10. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2012 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. 1R-58,

numatyta:

„8. Kalėjimų departamentas, siekdamas jam nustatytą veiklos tikslų, atlieka šias funkcijas:
[...]

8.3. prižiūri ir kontroliuoja bausmių (išskyrus baudas), baudžiamojo poveikio priemonių (išskyrus turto konfiskavimą, išplėstinį turto konfiskavimą ir įmokas į nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų asmenų fondą), auklėjamojo poveikio priemonių (išskyrus atidavimą į specialią auklėjimo įstaigą) ir kardomosios priemonės – suėmimo vykdymą Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose;

[...]

8.18. pagal kompetenciją rengia ir tvirtina Lietuvos Respublikos įstatymams, Vyriausybės nutarimams ir ministrų įsakymams įgyvendinti reikalingus teisės aktus, kitus bausmių vykdymo ir probacijos sistemos veiklą reglamentuojančius teisės aktus, kontroliuoja, kaip jie vykdomi; [...].“

11. Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020-04-09 įsakymu Nr. 1R-101, numatyta:

„1. Pravieniškių pataisos namai-atviroji kolonija yra Kalėjimų departamentui prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau Kalėjimų departamentas) pavaldi įstaiga, kurios paskirtis valstybės politikos įgyvendinimas vykdant kardomąją priemonę – suėmimą, arešto ir laisvės atėmimo bausmes.“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

12. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama ir – LVAT) 2014-04-09 aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs:

12.1. „73.1. Apžvelgiamoje srityje reikšmingu teisės šaltiniu yra Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios šeimos gyvenimo gerbimą, bei šio straipsnio turinį pildanti Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A858-889/2013 teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, sulaikymas savo prigimtimi yra privataus ir šeimos gyvenimo ribojimas. Kartu Europos Žmogaus Teisių Teismas pabrėžia, kad kalinčio asmens teisės į šeimos gerbimą būtina dalis yra tai, kad kalėjimo administracija padėtų palaikyti veiksmingą bendravimą su artimais šeimos nariais. Kita vertus, remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, tam tikros kalinčių asmenų bendravimo su išoriniu pasauliu kontrolės priemonės gali būti taikomos ir savaime Europos žmogaus teisių konvencijai neprieštarauja (žr. 2013 m. balandžio 15 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A858-889/2013 ir jame nurodytą Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo *Messina prieš Italiją* (Nr. 2), pareiškimo Nr. 25498/94, 61 p. bei 2003 m. liepos 29 d. sprendimą byloje *Aliev prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 41220/98)“;

12.2. „Teisėjų kolegija, įvertinusi pareiškėjo prašyme nurodytą aplinkybę, kuria jis grindė poreikį papildomai pasikalbėti telefonu su tėvais, pastebėjo, kad artimo šeimos nario liga (tuo labiau - operacija) paprastai galėtų būti pripažįstama svarbia tokio prašymo pateikimo priežastimi“;

12.3. „Šio teisinio reguliavimo kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad Pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p.) (2012 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A822-3206/2012). Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita

ko, atitiktų Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje numatytus reikalavimus (2011 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A143-2876/2011).“

Tyrimo išvados

13. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

13.1. dėl Pravieniškių PN pareigūnų veiksmų, susijusių su papildomo skambučio suteikimu;

13.2. dėl Kalėjimų departamento veiksmų, susijusių su skundo nagrinėjimu.

Dėl Pravieniškių PN pareigūnų veiksmų, susijusių su papildomo skambučio suteikimu

14. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui skundėsi, kad kreipėsi į Pravieniškių PN administraciją dėl papildomo skambučio suteikimo, nes susirgo jo dukra, tačiau į Pareiškėjo prašymą buvo atsakyta tik po šešių dienų ir skambutis nebuvo suteiktas.

15. Skundo tyrimo metu buvo nustatyta, kad Pareiškėjas 2020-05-20 kreipėsi Įstaigos administraciją su prašymu gauti papildomą skambutį, nes susirgo jo mažametis vaikas. Pravieniškių PN Pareiškėjui atsakė 2020-05-26 raštu ir papildomas skambutis nebuvo suteiktas, paaiškinant, kad tokių skambučių suteikimas yra administracijos teisė, bet ne pareiga. Pareiškėjas gautą atsakymą apskundė Kalėjimų departamentui ir, nors buvo pripažinta, kad Pravieniškių PN atsakymą Pareiškėjui parengė formaliai pagal teisės aktų reikalavimus, buvo pasiūlyta nuteistojo prašymą išnagrinėti iš naujo. Pravieniškių PN, atsižvelgdami į Kalėjimų departamento siūlymą, išnagrinėjo Pareiškėjo prašymą iš naujo ir 2020-08-03 raštu jam buvo suteiktas papildomas skambutis.

16. Ministrų Komiteto rekomendacijoje „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“ numatyta, kad kaliniams turi būti leidžiama kiek galima dažniau susirašinėti bei bendrauti telefonu ar kitokiomis ryšio priemonėmis su giminėmis, kitais asmenimis ir įvairių organizacijų atstovais bei pasimatyti su šiais asmenimis. Jei reikia, bendravimas ir pasimatymai gali būti apribojami ir stebimi atliekant nusikaltimų tyrimus, tinkamai tvarkai, saugumui ir apsaugai palaikyti, dėl nusikaltimų prevencijos ir dėl nusikaltimų aukų apsaugos, bet tokie apribojimai, tarp jų ir teismo skirti tam tikri apribojimai, nepaisant to, turėtų leisti minimalius priimtinius kontaktus.

Kalėjimo valdžia turėtų padėti kaliniams palaikyti adekvačius kontaktus su išoriniu pasauliu ir suteikti jiems tinkamą paramą šiems kontaktams palaikyti.

Pažymėtina, kad tarptautinėje jurisprudencijoje nuolat akcentuojama, jog dėl laisvės praradimo neturėtų būti prarandami ryšiai su išoriniu pasauliu. Priešingai, visi kaliniai turi teisę į tokį kontaktą, o kalėjimo administracija turėtų stengtis sudaryti tokias sąlygas, kad jie galėtų kuo geriau tokius ryšius išlaikyti. Ryšys su išoriniu pasauliu yra gyvybiškai svarbus norint neutralizuoti galimą žalingą įkalinimo poveikį.

SPT, reaguodama į visą pasaulį apimančią koronaviruso pandemiją, 2020 m. kovo 25 d. pateikė rekomendacijas, kaip turėtų elgtis institucijos ir kokių veiksmų imtis, kad būtų kuo mažiau suvaržomos žmonių teisės. SPT, atsižvelgdama į laisvės atėmimo ir kitose sulaikymo vietose padidėjusią užkrėtimo koronavirusu riziką, laisvės atėmimo vietų administracijoms rekomendavo, tais atvejais, kai laisvės apribojimo vietose esančių asmenų lankymas yra apribotas dėl su sveikata susijusių priežasčių, numatyti pakankamus alternatyvius metodus sulaikytiesiems palaikyti ryšius su šeimos nariais bei išoriniu pasauliu, pavyzdžiui, telefonu, internetu / el. paštu, vaizdo ryšiu ir kitomis tinkamomis elektroninėmis priemonėmis. Tokie ryšiai turėtų būti ne tik užtikrinami, bet ir raginama jais naudotis, jie turėtų būti dažni ir nemokami.

17. LVAT nuosekliai savo praktikoje akcentuoja, kad sprendimus dėl teisės pasimatyti su

artimaisiais priimantys laisvės atėmimo įstaigų pareigūnai yra saistomi ne tik bausmių vykdymo arba suėmimo vykdymo tvarką įtvirtinančių įstatymų, bet ir kitų įstatymų, *inter alia*, Europos žmogaus teisių konvencijos bei Viešojo administravimo įstatymo nuostatų. Vienoje iš bylų Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad, pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, sulaikymas savo prigimtimi yra privataus ir šeimos gyvenimo ribojimas. Kartu Europos Žmogaus Teisių Teismas pabrėžia, kad kalėjimo administracija padėtų palaikyti veiksmingą bendravimą su artimais šeimos nariais.

Vienoje iš bylų LVAT nurodė, kad artimo šeimos nario liga (tuo labiau – operacija) paprastai galėtų būti pripažįstama svarbia prašymo suteikti papildomą skambutį pateikimo priežastimi (pažymos 9.1 punktą).

18. Bausmių vykdymo kodekso 85 straipsnyje numatyta, kad paprastajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę du kartus per savaitę paskambinti telefonu. Vadovaujantis BVK 102 straipsniu, pataisos įstaigos direktorius arba jį pavaduojantis pareigūnas turi teisę leisti papildomai vieną kartą paskambinti telefonu, jeigu to prašo nuteistasis dėl svarbių aplinkybių.

BVK 94 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad nuteistojo pageidavimu vienas ilgalaikis pasimatymas gali būti pakeistas dviem trumpalaikiais pasimatymais arba keturiais telefoniniais pokalbiais.

19. Atkreiptinas dėmesys, kad Pareiškėjas, 2020-05-20 prašydamas suteikti papildomą skambutį, nurodė tokio prašymo priežastį – vaiko ligą. Kaip matyti iš pirmiau pacituotų teisės aktų nuostatų ir teismų praktikos, artimo šeimos nario liga turėtų būti laikoma svarbia priežastimi suteikti papildomą skambutį. Būtina akcentuoti ir tai, kad Pareiškėjui priklausė ir pasimatymai, kurie dėl šalyje paskelbto karantino nebuvo leidžiami, todėl, nors papildomo skambučio suteikimas yra pataisos įstaigos direktoriaus teisė, o ne pareiga, manytina, kad atsisakant suteikti papildomą skambutį nebuvo atsižvelgta į prašyme nurodytas aplinkybes dėl vaiko ligos, nebuvo atsižvelgta ir į tai, kad, kaip matyti iš Kalėjimų departamento atsakymo Pareiškėjui, karantino metu laisvės atėmimo vietų administracijoms buvo rekomenduojama nuteistiesiems priklausančius pasimatymus keisti į skambučius. Atkreiptinas dėmesys, kad Pravieniškų PN yra Kalėjimų departamentui pavaldi įstaiga (pažymos 10, 11 punktai), todėl turi vykdyti Kalėjimų departamento nurodymus bausmių vykdymo klausimais. Be to, vadovaujantis BVK 94 straipsniu ir nuteistajam pageidaujant, ilgalaikis pasimatymas turi būti keičiamas keturiais telefoniniais pokalbiais. Kaip nustatyta Skundo tyrimo metu, Pareiškėjui priklausė ilgalaikiai pasimatymai.

Pastebėtina ir tai, kad, nors papildomas skambutis po Kalėjimų departamento įsikišimo Pareiškėjui galiausiai (po dviejų mėnesių) ir buvo suteiktas, tačiau tai nėra tapatu skambučiui tuo laiku, kai sirgo jo mažametis vaikas ir skambutis buvo labai reikalingas būtent tuo metu. Todėl Seimo kontrolierius rekomenduoja Pravieniškų PN administracijai ateityje tokius prašymus vertinti ypač atidžiai.

20. Pažymėtina ir tai, kad nors pataisos įstaigos direktoriui suteikta diskrecijos teisė nuspręsti dėl papildomo skambučio suteikimo, tačiau direktoriaus sprendimas turi būti tinkamai motyvuotas. Tik motyvuotas sprendimas gali būti laikomas pagrįstu (Viešojo administravimo įstatymo 8 str.). LVAT yra konstatavęs, kad motyvavimo pareiga turėtų apimti nuteistojo prašyme pateiktų svarbių aplinkybių įvertinimą bei argumentų dėl priimamo sprendimo pateikimą (2011 m. balandžio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A146-968/2011).

Kaip nustatyta iš Seimo kontrolieriui pateikto Pravieniškų PN 2020-05-26 atsakymo Pareiškėjui, nuteistojo nurodytos svarbios aplinkybės dėl papildomo skambučio suteikimo nebuvo vertinamos, nenurodyti ir kiti motyvai dėl skambučio nesuteikimo, tik paaiškinta, kad pataisos įstaigos administracija turi teisę, bet ne pareigą, suteikti nuteistiesiems papildomus skambučius atsižvelgiant į jų norus.

21. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Pravieniškių PN administracijos veiksmai, kai buvo atsisakoma suteikti papildomą skambučių dėl vaiko ligos, nors Pareiškėjui priklausė ilgalaikiai pasimatymai ir papildomų skambučių suteikimą rekomendavo tiek tarptautinės, tiek nacionalinės institucijos, vertintini kaip ribojantys Pareiškėjo teisę kuo dažniau palaikyti ryšius su savo artimaisiais, ypač ligos ir kitų išimtinių aplinkybių atveju, ir laikytini prieštaraujančiais gero administravimo bei atsakingo valdymo principams, todėl Skundas pripažįstamas pagrįstu.

Dėl Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą

22. Pareiškėjas nurodė, kad gavęs Pravieniškių PN atsakymą dėl nesuteikto papildomo skambučio su 2020-06-04 skundu kreipėsi į Kalėjų departamentą. Kalėjų departamentas jam atsakė tik 2020-07-24 ir konstatavo, kad Pravieniškių PN administracijos atsakymas atitinka teisės aktų reikalavimus.

23. BVK 183 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. Kalėjų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui (BVK 183 str. 3 d.). Taigi, specialusis įstatymas, reguliuojantis bausmių vykdymo ir atlikimo tvarką, sąlygas ir principus – BVK, – nustato privalomąją tvarką bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų išankstiniam nagrinėjimui ne teismo tvarka.

LVAT yra pažymėjęs, kad vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms. VAĮ 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostata, kad „visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis [...], taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje“. VAĮ 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.) (šios pažymos 11 punktas).

Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje įtvirtinti principai, kurių privalo laikytis viešojo administravimo subjektai. Vienas iš principų – išsamumo, reiškiantis, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo arba skundo turinį.

24. Skundo tyrimo metu Kalėjų departamentas Seimo kontrolierių informavo, kad 2020-06-08 gavo Pareiškėjo 2020-06-04 skundą, o 2020-07-24 Pareiškėjui buvo išsiųstas atsakymas į jo skundą.

Pareiškėjas prašė įvertinti Pravieniškių PN atsakymo pagrįstumą bei prašė atkreipti dėmesį, kad dėl paskelbto karantino pasimatymai su artimaisiais negalimi, todėl jam labai svarbu paskambinti šeimos nariams, ypač ligos atveju. Kalėjų departamentas 2020-07-24 rašte dėl Pareiškėjo skundo nagrinėjimo nurodo, kad įvertino Pravieniškių PN atsakymo Pareiškėjui turinį ir nustatė, kad jis

formaliai atitinka teisės aktų reikalavimus, tačiau atsižvelgiant į tai, kad karantino metu buvo draudžiami pasimatymai ir buvo apribotos adekvatus bendravimas su artimaisiais, buvo pasiūlyta Pravieniškių PN administracijai pakartotinai išnagrinėti prašymą dėl papildomo skambučio suteikimo.

25. Vadovaujantis VAĮ įtvirtintu išsamumo principu – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus, o jei prašoma informacija nepateikiama, turi būti nurodytos priežastys, kodėl tai negali būti padaryta.

Skundo tyrimo metu Seimo kontrolieriui įvertinus Kalėjimų departamento 2020-07-24 raštu Nr. 2S-2611 Pareiškėjui pateiktą atsakymą, nustatyta, kad Kalėjimų departamento atsakymas yra neišsamus, nes vertinant Pravieniškių PN atsakymą nurodoma, jog sprendimas atitinka VAĮ reikalavimus, nors atsisakymas suteikti papildomą skambutį nebuvo niekaip motyvuotas.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Kalėjimų departamentas skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, tačiau atsakymas Pareiškėjui buvo parengtas praleidus šį terminą.

26. Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta ir įvertinus Kalėjimų departamento Pareiškėjui pateikto atsakymo turinį, darytina išvada, kad 2020-07-24 atsakymas į Pareiškėjo 2020-06-04 skundą parengtas nesilaikant Viešojo administravimo įstatyme įtvirtinto informacijos išsamumo principo, gero administravimo bei atsakingo valdymo principų, nesilaikyta skundo nagrinėjimo terminų, todėl Pareiškėjo Skundas dėl Kalėjimų departamento pareigūnų galimai netinkamų veiksmų nagrinėjant jo skundą pripažįstamas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

27. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundą dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos pareigūnų veiksmų, susijusių su teise paskambinti, pripažinti pagrįstu.

28. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundą dėl Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos pareigūnų veiksmų, susijusių su skundo nagrinėjimu, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

29. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 17 punktu, Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos direktoriui rekomenduoja:

29.1. apsvarstyti šioje pažymoje išdėstytas aplinkybes dėl būtinybės nuteistiesiems kuo dažniau bendrauti su artimaisiais bei imtis pozityvių veiksmų, garantuojančių tinkamą teisės į šeimos gyvenimo gerbimą įgyvendinimą, kad asmuo galėtų kuo dažniau paskambinti šeimos nariams ir artimiesiems, ypač ligos ar kitų ypatingų aplinkybių atveju;

29.2. imtis priemonių, kad administracijos sprendimai būtų rengiami vadovaujantis teisės aktų nuostatomis bei tinkamai motyvuojami.

30. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos

Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 17 punktu, Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos direktoriui rekomenduoja:

30.1 užtikrinti, kad ateityje asmenų kreipimaisi būtų nagrinėjami atsižvelgiant į jų turinį, atliekant išsamų nuteistiesiems pateiktų laisvės atėmimo vietų įstaigų administracijų atsakymų įvertinimą;

30.1. imtis priemonių, kad Kalėjimų departamentui pavaldžiose būtų taikomos ir tarptautinių organizacijų rekomendacijos dėl nuteistiesiems ir suimtiesiems taikomų papildomų suvaržymų švelninimo ir kompensavimo pandemijos ir ekstremalios situacijos metu.

31. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) nagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas